

Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Základní škola Stoliňská 823

1. Úvod

Jsme si vědomi, že úspěch žáků při vzdělávání je podmíněn mnoha faktory, které se vzájemně prolínají. Předpokladem pro školní úspěšnost je především dostatečné rozvinutí intelektových schopností dítěte. Jejich plné využití však může být z nějakého důvodu zablokováno, ať již jako důsledek dlouhodobého vývoje, nebo důsledek neočekávaných okolností v životě žáka. V takovém případě hovoříme o tzv. relativní školní neúspěšnosti, při které oslabený výkon žáka bývá způsoben např. nízkou sebedůvěrou, špatným sebehodnocením, nedostatečnou motivací, negativním postojem ke škole, mimořádnou událostí v rodině a jinými emočními či zdravotními problémy.

Faktory ovlivňující úspěch či neúspěch žáka:

- a) Osobnost dítěte – snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži, poruchy chování, zdravotní komplikace, snížené nadání pro určitý předmět
- b) Rodinné zázemí v kulturně odlišných podmínkách – jiný hodnotový žebříček, jazyková bariéra
- c) Rodinné prostředí s nedostatečným zájmem o školu a školní dění – nedostatek motivačních impulzů, negativní postoj rodičů směrem ke škole
- d) Rodinné prostředí zaměřené na výkon nebo příliš ochranné
- e) Vztahy ve škole a mezi vrstevníky – (ne)příznivé sociální klima

Cílem školy je reagovat na změny ve výkonu žáka co nejdříve, pokusit se rozpoznat příčiny selhání, aby mohla přistoupit k nastavení podpůrných opatření, které by napomohly zlepšení stávající situace. Celkové řešení problémových situací se proto neobejde bez zvýšené spolupráce s rodinou žáka, stejně tak jako využití spolupráce s dalšími odborníky (např. školské poradenské zařízení apod.).

Škola dlouhodobě usiluje o vytváření takových podmínek ke vzdělávání, které by co nejvíce eliminovaly riziko selhávání žáků. I z tohoto důvodu v naší škole působí řada odborníků - školní psycholog, školní speciální pedagog, školní sociální pedagog, metodik prevence, výchovní poradci a (v současné době) 5 asistentů pedagoga.

2. Řešení školní neúspěšnosti

Je důležité podrobit dítě kvalitní pedagogické, speciálně-pedagogické a případně psychologické diagnostice, která by odhalila konkrétní příčiny jeho selhávání ve škole.

Diagnostika žakových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb pak škole umožní nastavit vhodná opatření. Snažíme se reagovat včas tak, aby byl žák schopen zastavit svůj pokles výkonu a případně se vrátit mezi "úspěšné žáky".

Možná opatření volíme vždy individuálně na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáků:

1. **Poruchy** učení a chování, jiná zdravotní omezení a znevýhodnění: kompenzace nedostatků s pomocí speciálně pedagogických metod a postupů, včetně kompenzačních pomůcek na základě doporučení školského poradenského zařízení (dále ŠPZ), integrace žáka nebo individuálního vzdělávacího plánu (dále IVP).

2. **Odchylnka** v celkové úrovni inteligence: žákovi bude stanoveno základní učivo, které po něm bude požadováno podle jeho možností a schopností, vhodné metody práce, motivace - zažití úspěchu, možnost opravit si známku, individuální konzultace ve vyučování i mimo něj, spolupráce se ŠPZ - integrace na základě IVP a realizování dalších podpůrných opatření doporučených poradnou.

3. Žáci, jejichž neúspěšnost souvisí spíše s **mimoosobnostními** faktory – kulturně-odlišné prostředí a znevýhodnění vyplývající ze situace rodinného prostředí: motivace žáka k učení, spolupráce s rodinou, vytvoření podmínek pro domácí přípravu i ve škole ve volných hodinách, přístup k internetu ve škole, práce s klimatem třídy a začleňování těchto dětí do majoritního kolektivu

4. Žáci s vysokou **absencí** jsou také často ohroženi školní neúspěšností: je důležité včas žákům nabídnout podporu při zvládnutí zameškané látky - plán dostudování učiva a harmonogram dozkoušení, konzultace s žákem a rodiči, kde se domluví harmonogram a různé způsoby podpory dítěte.

3. Postup školy při řešení školní neúspěšnosti

- Případná zjištění konzultuje příslušný vyučující v co nejkratším termínu s třídním učitelem žáka. Ten neprodleně informuje výchovného poradce a následně zákonného zástupce. Žákovi je následně školou poskytnuta podpora 1. stupně.
- Je-li situace vyhodnocena jako závažnější, tj. neúspěch je způsoben více faktory, doporučí třídní učitel (po konzultaci s výchovným poradcem) zákonnému zástupci návštěvu ŠPZ, popř. konzultaci jiného odborníka.
- Kromě okamžitého zjišťování poklesu výkonu žáka, jsou zákonní zástupci pravidelně informováni o (ne)prospěchu v rámci pravidelného čtvrtletního hodnocení.

Žáci, kteří byli hodnoceni jako neprospívající, nebo žáci, u kterých byl shledán výrazný pokles školních výsledků:

- Jsou v co nejkratším termínu iniciovány schůzky, na kterých jsou prodiskutovány vhodné postupy. Účastníky jsou třídní učitel, výchovný poradce, učitel/é příslušných předmětů, následně zákonní zástupci, popř. vedení školy či zástupce ŠPZ (dle závažnosti).
- Navrženy budou možnosti a opatření vedoucí k nápravě, zároveň bude navržen termín kontrolní schůzky, na které bude vyhodnocena úspěšnost zvolených postupů.
- Vždy je nabízena možnost využít individuální konzultace žáka se školní psycholožkou nebo výchovnou poradkyní (nastavení podpory při učení) či metodikem prevence (jsou-li zjištěny důvody v oblasti sociální)
- Nedojde-li k nápravě stávající situace, je zpravidla doporučeno vyšetření v ŠPZ.

Žáci, u kterých došlo k poklesu výkonu z důvodu dlouhodobé nemoci nebo jiných komplikací:

- Důležité je včas zajistit žákům nabídnout podporu při zvládnutí zameškané látky ve všech předmětech
- Sestavení realizovatelného plánu dostudování učiva a harmonogramu dozkoušení
Možnost konzultace s žákem a rodiči a navržení různých způsobů podpory dítěte

4. Poskytování podpůrných opatření (formy a metody práce), vytváření PLPP

Možné formy a metody práce:

- stanovení přiměřeného obsahu učiva – učitel stanovuje obsah učiva určený k osvojení v rozsahu, který odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem (intelektovým i sociálním)
- zadávání pravidelných úkolů vycházejících ze stanoveného obsahu učiva
- zadání práce pro domácí přípravu
- dílčí úkoly odpovídající žakovým vzdělávacím možnostem
- možnost plnit zadané úkoly v rámci volných hodin ve škole, možnost doučování
- užívání podpůrných aktivit
- oznámení písemné práce dopředu
- stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva
- možnost opakovaného opravného pokusu
- používání podpůrných pomůcek při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, aj. dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu
- individuální práce se žákem v rámci individuálních konzultací i v rámci vyučovací hodiny – pomoc žákovi odstranit výrazné mezery v učivu, podpora při výuce při výkladu nového učiva

Funkčnost poskytovaných podpůrných opatření jsou ve stanovené době vyhodnocovány.

5. Jakou roli hraje sebedůvěra a sebehodnocení žáků ve vztahu ke školní práci?

Úspěch žáka ve škole nezávisí jenom na jeho schopnostech, ale i na jeho sebehodnocení a míře sebedůvěry. Důležité je, aby dítě mělo k sobě kladný vztah a dostatečně si uvědomovalo svoji vlastní důležitost a jedinečnost; takový přístup pak výrazně kladně ovlivňuje jeho postoj ke školní práci.

Základem úspěchu je dostatečné množství sebedůvěry, které umožňuje dítěti pracovat na úrovni, která odpovídá jeho schopnostem. Naopak nízká míra sebedůvěry brání dosažení očekávaných výsledků. Děti s nízkou sebedůvěrou bývají nejisté, mívají velké obavy z případného selhání a tím mají i větší sklon k různým úzkostem. A každé dítě má, dle svých možností, potřebu zažívat úspěch.

Špatné sebehodnocení je příčinou toho, že dítě přestává usilovat o dobrý prospěch ve škole a na školní práci rezignuje. Důsledkem selhání žáka a zhoršení jeho prospěchu může být jednak špatný postoj ke škole nebo také nedostatek motivace. Rodič může schopnosti dítěte podceňovat, ale naopak i přeceňovat. Jestliže rodiče kladou na dítě nepřiměřené požadavky, dochází pak k opakovanému selhávání a projevené zklamání rodičů pak dítě velmi snadno projektuje do názoru a pohledu na sebe sama, čímž dochází k dalšímu oslabování sebedůvěry.

Jak lze podporovat a podněcovat sebedůvěru žáka:

Z pohledu intelektuálního vývoje ***Z pohledu citového vývoje*** ***Z pohledu duševního vývoje***

- klademe na dítě
- oceňujeme jeho
- dbáme na smysl pro

<p>přiměřené nároky, které nepřekračují jeho schopnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - posilujeme jeho kompetence – zdůrazňujeme jeho pozitivní stránky - jsme mu osobně nápomocni a radujeme se z jeho úspěchů 	<p>jedinečnost a vyhýbáme se srovnávání</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomáháme dítěti s přijetím sama sebe tím, že mu dáváme najevo naše přijetí - oceňujeme schopnost vcítění se do pocitů druhých - motivujeme k práci 	<p>zvídavost</p> <ul style="list-style-type: none"> - aktivitu dítěte chápeme jako projev tvůrčí energie - umožňujeme dítěti vyslovovat vlastní názory - pomáháme nacházet alternativní řešení - rozvíjíme návyky pro lepší zvládnání problémů
<ul style="list-style-type: none"> - začleníme do zkušeností dítěte roli úspěchu a umožníme mu dosažení tohoto úspěchu 		

6. Schéma postupu školy při prvotních projevech vzdělávacích obtíží žáka

1. Učitel (dále U) upozorní třídního učitele (dále TU) na zhoršující se prospěch žáka v daném předmětu, popř. TU při pravidelné kontrole známek v evidenčním systému Bakaláři zjistí zvyšující se počet špatných známek žáka. Podnět k řešení nespěchu žáka však může vznést zákonný zástupce žáka (dále ZZ), výchovný poradce či vedení školy na základě objektivně zjištěných skutečností.

2. TU obratem informuje výchovného poradce (dále VP) a iniciuje společnou schůzku i s příslušným U. Pokud se jedná o žáka s potřebou podpůrných opatření (tj. má doporučení z poradny), tým společně vyhodnotí, zda vzniklé problémy nemohou souviset s jeho znevýhodněním, popř. s nedostatečnou podporou žáka ve vztahu k jeho diagnóze.

Z jednání je vyhotoven zápis o dalším plánovaném postupu. Ten zpravidla obsahuje konkrétní kroky k odstranění nedostatků ve vzdělávací oblasti – zpravidla bezplatné doučování zajištěné školou, popř. v odůvodněných případech zprostředkování kontaktu ZZ na externí subjekt zajišťující doučování. Stanoven je termín dalšího setkání ve vztahu k vyhodnocení účinnosti stanoveného postupu (zpravidla za 4 týdny). Informován je ZZ, který může být v případě potřeby či zájmu přizván k jednání.

Pokud ZZ neprojevuje zájem situaci řešit (pokud je to nutné) nebo nelze z jakéhokoli důvodu schůzku domluvit, je k řešení situace následně vyzván vedením školy písemně.

3. Ve stanoveném termínu (tj. cca za 4 týdny) zhodnotí U + TU + VP aktuální stav. Ze společné schůzky je vyhotoven zápis. V případě, že nedošlo ke zlepšení žákova prospěchu, jsou učiněny další nezbytné kroky – např. odeslání žáka k aktuálnímu vyšetření do školského poradenského zařízení. Informován je ZZ.

Pokud ZZ z jakéhokoli důvodu se školou nespolečně pracuje, je informován OSPOD.

4. Žák je i nadále školou mapován.

ZŘ – zástupce ředitele
ZZ – zákonný zástupce
TU – třídní učitel
U – učitel
VP – výchovný poradce
ŠPZ – školské poradenské zařízení

7. Závěr

Cílem školy je poskytnout všem žákům zdravé prostředí pro jejich zdárný vývoj – ať se již jedná o eliminaci vzniku rizikového chování či předcházení školní neúspěšnosti. Oba faktory vnímáme jako velmi důležité a pro zdravý vývoj žáků nezbytné.

Vypracovaly Mgr. Kateřina Vlková, Mgr. Eva Březinová

V Praze dne 1. 9. 2021